

Valtiovarainministeriö

Kuuleminen henkilötunnuksen uudistamista koskevan työryhmän johtoryhmän väliraportista

Viite: VM068:00/2017

Tämän lausunnon näkökulma perustuu korkeakoulujen toimintaan ja erityisesti tiedonkäsittelyn prosesseihin ja muutoksista mahdollisesti aiheutuviin toimenpiteisiin. Lausunnossa ei oteta kantaa henkilötunnuksen ongelmiin tai sen rajoituksiin.

Raportti on hyvä kokonaiskatsaus ongelmakenttään, joka korkeakouluissakin on hyvin tunnistettu.

Raportissa tehty termien ja käsitteiden auki kirjoittaminen on tärkeää jatkokeskustelun kannalta, koska ongelmakenttä on hyvin moninainen.

Raportti muistuttaa hyvin henkilötunnuksen melko lyhyestä historiasta, ajatellen sen käytön nykyistä merkitystä ja levinneisyyttä.

Korkeakoulujen näkökulmasta tulee huomata niiden lainsäädännöllinen erityisasema, mikä on huomioitava, kun kansallisia ratkaisuja henkilön identiteetin tunnistamista koskien tehdään.

- Korkeakoulut ratkaisivat 2000-luvun taitteessa silloin hieman vastaavan kaltaisena esiin nousseen identiteettien tunnistusongelman luomalla keskinäisen luottamusverkostopohjaisen HAKA-tunnistamismenetelmän. Kansallisesti silloin ei muulla julkisella sektorilla saatu yhtenäistä toimivaa ratkaisua aikaan. Esimerkiksi sähköinen henkilökortti jäi torsoksi ratkaisumalliksi. Kuten raportissakin kuvataan, tilanne on tuosta ajasta muuttunut mm. kansainvälisen liikkuvuuden kasvaessa ja korkeakouluissakin kaivataan uusia, kattavampia ratkaisuja HAKAn rinnalle.
- Korkeakoulujen näkökulmasta yksi tunnistamisen suurimmista haasteista tällä hetkellä on kv-opiskelijoiden, erityisesti EU:n ulkopuolelta tulevien, ensi kertaa tunnistaminen. Osa opiskelijoista ei välttämättä edes käy koskaan Suomessa. Ongelmaan on nyt keksitty organisaatiokohtaisia ratkaisutapoja ja prosesseja. Tulevaisuudessa tähän tarvitaan yhtenäinen ratkaisu, jossa on uutta joustavuutta, mutta samalla riittävästi luotettavuutta.
- Toinen korkeakoulujen kipukohta tulisi olemaan vanhoihin tai käytössä oleviin tunnuksiin (esim. hlötunnus) sidotut prosessit ja niiden väliset kytkennät. Tältä osin muutoksissa tulee hyvin määritelty tietoarkkitehtuuri nousemaan esiin, ja sellaisten dokumentoimista korkeakouluissa ja muissa organisaatioissa tulisi tukea ja vahvistaa.

- Tietojen kohdentaminen korkeakoulujen prosesseissa oikeille henkilöille on kolmas kriittinen kohta muutostilanteessa (tunnuksina nyt henkilötunnuksen ohella mm. oppijanumero, tietojärjestelmien käyttäjätunnuksiset, tutkijan ORCID-id tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnassa, sisäiset tunnisteet esim. taloushallinnossa, jne.)
- Prosessitasolla ovat muutoskohteena esimerkiksi sisäiset ja korkeakoulujen väliset sidokset, useammassa korkeakoulussa ristiin opiskelemisen uudistuvat käytännöt, jatkuva oppiminen, tekijän jäljittäminen väärinkäytöstilanteissa ja oppimisanalytiikka, kaikki nämä tietosuoja huomioon ottaen. Muutos tulee vaikuttamaan paitsi tietoarkkitehtuuriin ja tietorakenteisiin myös hyvin paljon käytäntöihin prosessitasolla, esimerkiksi kun eri tasoisen tunnistamisen kautta henkilölle myönnetään eri taseisia palveluita/käyttöoikeuksia.
- Korkeakoulujen keskustelussa tulee yhä enemmän esiin opiskelijan oikeus määrätä omista tiedoistaan ja niiden jakamisesta.

Riskianalyyysien korostaminen muutostilanteessa olisi tärkeää. Huomiota pitäisi kiinnittää henkilön tunnistamisen kautta saamiin eri palveluihin ja niihin liittyviin riskeihin. Esimerkiksi voidaanko saavutettua identiteettiä hyödyntää jatkossa jotenkin väärin, ts. onko se takaportti joihinkin muihin, tiukemmin rajattuihin palveluihin.

Kaikki raportissa esitetyt muutokset ovat omilla tavoillaan isoja ja merkittäviä, joten oli valittu tulevaisuuden ratkaisumalli mikä tahansa, sille tulee taata riittävä siirtymäaika ja riittävät selkeät tavoite-
linjaukset. Ratkaisumallin on oltava pitkistä siirtymäaikaavaatimuksista johtuen myös riittävän innovatiivinen, koska teknologiset mahdollisuudet ja menetelmät kehittyvät aina vain nopeammin. Vaarana on, että jos muutosprosessi valmistellaan liian kapeasta näkökulmasta, sen toteutuminen jää puolitiehen, kun on jo tarve kehittää jokin uusi ratkaisumalli.

Valitun ratkaisumallin olisi oltava kattava, eikä viranomaiskohtainen tai ministeriökohtainen.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Tapio Varmola
puheenjohtaja
tapio.varmola@seamk.fi

Petri Lempinen
toiminnanjohtaja
petri.lempinen@arene.fi